

LBRIS

We know
books

IONEL TEODOREANU
La Medeleni

*

Hotarul nestatornic

LITERA
București

Cuprins

PARTEA ÎNTÂIA

I. Potemkin și Kami-Mura	7
II. Căsuța albă și rochița roșie.....	78
III. Herr Direktor	112

PARTEA A DOUA

I. „Mediul moldovenesc“	165
II. Robinson Crusoe	222
III. Păpușa Monicăi	250
IV. „Moș Gheorghe, nu tragi din lulea?“	279

I

Potemkin și Kami-Mura

Doi țărani salutară cu o arhaică solemnitate pe viitorul stăpân al moșiei. Mișcarea vastelor pălării învâluie pe Dănuț cu epicul vânt al gloriei. Se opri în mijlocul șoselei ca un gladiator aclamat în arenă cu călcâiul pe trupul biruitului, având drept scut zmeul, drept lance sfoara al cărei fuior îl strângea în pumnul răpezit îndărăt.

– D-apoi nu te doboară, boierule, namila asta? întrebă unul din țărani.

– Pe mine?!

Dănuț tocmai isprăvisese clasele primare. Era licean în vacanță.

– Mai bine hai de i-om da boierului o mână de-ajutor să-l suie, se amestecă în vorbă celălalt țaran, apropiindu-se de zmeu.

– Da' mare-i! se minună el. Cât o fereastră boierească!

Dănuț se simți mândru că zmeul e al lui și umilit că e mai mare decât el. Instinctiv – cum ocolește o femeie mărunță vecinătatea celor înalte – se îndepărtă grav, măsurând șoseaua cu pasul. Zmeul rămase arestat între cei doi țărani.

– Oprește, boierule, că nu bate vântul dintr-acolo; întoarce-te-napoi, porunci sfătos unul dintre ei.

Dănuț se codi o clipă, cercetă zările, se încruntă cu demnitate, ca frământat de socoteli adânci, de răspunderi... și se suse. În goana mare trecu pe lângă zmeul atent, și fugi, și fugi depănând sfoara între degete. În urma lui mosorul se zbătea ca un guzgan epileptic.

– Dați-i drumul! răcni el de departe, smucind sfoara din răputeri.

Zmeul căzu în cap, Dănuț pe spate.

Între timp, unul câte unul, apoi pâlcuri-pâlcuri, copilașii satului îngrădiră, desculți și naivi, evenimentul de pe șosea.

– Lasă, boierule, că ți-l muștruiuiesc eu, îl liniști unul din țărani, ștergându-i straiile de colb cu bătăi delicate, ca pe un patrafir.

– Vezi! Vezi! Dacă nu i-ați întins coada, suspină întretăiat Dănuț, abia stăpânindu-și lacrimile.

– Ia să vezi, boierule, numai să-l iei cu binișoru', ș-ăl vezi că pornește! Așa-i și calu' nărăvaș!... Ia te uită mata!... Ș-ăl tragi... ș-ăl încerci, ș-ăl mai lași slobod... și iar tragi hățu'... Ian auzi!

Melodică mânie de violoncele, zbârnâitoarea vâjâia în salturile, tresăltările și inconvoierile-ncordate ale zmeului însuflețit de viața vânturilor străvezii. Cozile se alintau feminin în larg, dezmiardând puterea vânturilor.

– Hooo-pa!...

Dănuț întinse brațele pe jumătate, într-ajutor Celui de Sus, c-un gol în piept și, înfiorat, își feri capul. Cu o pornire de balet, fetițele se mlădiară lin; băieții se-ncordară, gata să se avânte.

Ca un delfin pe valul mării zmeul se dăduse peste cap... și mârâind se înțepenise iar la loc, piept în piept cu-ntreg văzduhul...

În urmă ondulară cozile, păstrându-și grația de stele căzătoare.

– Hăi-hăi! chiuiră copiii.

Dănuț clipi, zâmbind.

Sfoara curgea repede spre cer. Zmeul se înălță deasupra satului, mai sus decât dealurile, decât soarele, decât rândunelele.

Copiii îl căutau cu mâna streășină la ochi, cu degetul celeilalte întins.

– Uite-l, măi! izbucni un băiețel.

– Taci, măi! se răsti la el altul.

– Ci, măi? Ci?

– Sss! se-ncrunțară ceilalți.

În tăcerea din nou limpezită, cerul torcea înăbușit. Dănuț pipăi sfoara ca pe tăișul unei săbii, cu vârful vârfului degetelor.

– Apucă zdravăn, boierule, că țin și eu...

Dănuț se înghesui în țaran, apucă sfoara și, pătruns de adâncimea bulboanei de sus, își trase o mână de pe sfoară. Dibuind cu ea îndărăt, apucă brațul omului. Mâna de pe braț strângea din răputeri; cea de pe sfoară, ușurel.

– Ține bine, boierule, nu-ți fie frică!... Pune amândouă mânil, voinicește!

Cu o pornire dușmănoasă, Dănuț se opinti și trase, încrețindu-și fața. Cerul nu se desfundă... În mânil lui, athletică, sfoara vibra, umplându-i mușchii de bărbăție... Ochii îi străluciră îmbătați.

– De-acum poți pleca.

– Rămâi sănătos, boierule! glumi cu seriozitate țaranul, prefăcându-se că pleacă.

Sfoara-i izbucni din mână.

– Stai! Stai! Nu mă lăsa! Scapă-mă! țipă Dănuț, îmbrâncit, târât, răscolit de panica unui înec în văzduh.

– Iaca aici-s!

Din urmă răsună un trap jucăuș...

– Vă pofteste conia degrabă la curte.

– De ce? se răsti Dănuț către omul de pe bihunță.

– Mergem la gară, boierule, că-i vremea! răspunse omul, abia stăpânind calul.

– Feriți, măi! chiuiră copiii, zbughind din calea calului speriat.

Colbul se luă la trântă cu șoseaua... Hora copiilor încercui îndeaproape pe Dănuț.

– Ce ne facem? întrebă el mâhnit, cu toată nădejdea în țaran... Îl dăm jos?

– Mai lasă-l, bădie!... Nu-l da jos, boierule! se rugară în cor copiii, când la țaran, când la Dănuț.

– Eu zic să-l ducem în ogradă și să-l legăm.

– Sigur! Sigur! jubilă Dănuț, mai-mai să sară de gâtul mântuitorului.

În frunte cu Dănuț, alaiul mărunților călăuzi până la poarta ogrăzii pasul înalt al zmeului... Ograda se umplu de zarvă: câinii hămăiau, slugile răsăreau din toate părțile.

– Hai, Dănuț, hai că vine trenul, îl îndemnă din trăsură, gata de plecare, doamna Deleanu, cu mâinile pe urechi.

– Stai, mamă, nu vezi că am treabă! răspunse Dănuț, trăgând de sfoara zmeului priponit, ca spre încercare.

– Gata, boierule! De-acuma nu mai scapă, că doar îl ține un stejar!

– Ai isprăvit, Dănuț?

– Bine, da' cine-l păzește? se îngrijoră el.

– Noi! Noi! protestă poarta înflorită cu copii.

– Ba eu! hotărî apăsă un băiețaș mai răsărit, îngroșându-și glasul.

Înfruntând dulăii, intră în ogradă și se înfipse lângă stejarul încolăcit de sfoara zmeului.

– Cum îți zice ție? îl cercetă bănuitor Dănuț.

– A Marandei, să trăiți, răsună marțial răspunsul.

– Și mai cum, băiețele? întrebă cu blândețe doamna Deleanu, scoborând pe scara trăsorii.

– Gheorghită, sărut mâna!

– Și nu ți-i teamă c-or să te mănânce câinii?

– Ehei!...

– Măi Gheorghită, să nu te miști de-aici! porunci Dănuț.

– *Écoutes, mon petit, il faut lui parler gentiment, pas de cette manière; tiens, donnes-lui des bonbons.*¹

– Na... poftim, retușă Dănuț sub privirea doamnei Deleanu.

Și, brusc, îi întinse cutiuța cu bomboane violete, oferindu-i orășenește. Gheorghită șovăi, dar îndemnul cucoanei îl hotărî. Însfăcă repede cutiuța. Dănuț rămase cu capacul, indignat și nedumerit. Doamna Deleanu începu să râdă.

– Lasă, Dănuț, dă-i și capacul... Poftim și dumitale pentru-un rachi, și-ți mulțumesc.

– Să trăiască boierul și să crească mare! se ploconi țaranul. Trăsura porni.

Urcându-se în genunchi pe pernă, cu bărbia sprijinită de pocolit, Dănuț privi îndelung, cu melancolică invidie, pe din ce în ce micșoratul Gheorghită. La fel priveau copiii, cățarați de-a lungul porții, pe străjerul stejarului cu zmeul.

Rămas stăpân, Gheorghită a Marandei dezmierdă sfoara întinsă și sonoră ca o strună... și nesocotind bunătățile din pumnul închis, se așeză la pământ sprijinindu-se de trunchi, își încrucișă brațele pe piept și începu să privească cerul ca un flăcău îndrăgostit.

*

– ... Te rog, nu te deranja, domnule Ștefleă.

– Vai de mine! Scuzați, vă rog! Știți, căldurile...

Odăița scundă bâzâia ca un 10 Mai al muștelor.

Șeful gării, cu surtucul pe jumătate îmbrăcat, boxa în zadar, pe nevăzute, cu pumnul îndărăt, gaura blestemată a celeilalte mânici... În sfârșit, răzbind prin tunelul de alpaca albas-tră, mâna șefului se repezi spre mâna înmănușată a doamnei Deleanu. Cu o înclinare eroică de om gras, sărută mânușa. Aducându-și aminte de batistă, și-o luă de pe cap, pudic.

Dănuț se simți înfrigurat, ca într-o magazie cu jucării misterioase. Nu-și lua ochii de la *looping-the-loop*-ul lent al benzii

¹ Ascultă, micuțul meu, trebuie să-i vorbești frumos, nu așa; ține, dă-i bomboane. (în limba franceză)

de hârtie ciuruită de pe roțița telegrafului... Știa că banda aceea e tainicul funicular cu care urcă și coboară cuvintele de prin văzduh... și parcă nu-i venea să creadă.

– Vine regulat, domnule Șteflea?

– Vai de mine, coniață, imediat! gâfâi șeful.

– Hai, Dănuț, afară.

Pe peron așteptau un buchet de găște legate, o traistă vărgată și, blondă, dimineața de vară între doi castani.

– Ia să te văd, Dănuț.... Vai! În ce hal ești!

Costumul elegant de marinier, îmbrăcat abia de dimineață, încercase naufragiul șoselei. Sandalele fumegau la fiecare mișcare de colbăite ce erau, iar șosetele atârnavă buzate, descoperind gleznelor mai albe decât pulpele.

Doamna Deleanu se așeză pe bancă, avându-l pe Dănuț în față, ca o problemă de arhitectură. Își ridică voaleta, își scoase mânușile. Dănuț se simți reconstruit.

Cochetă impertinență – poruncită de năsucul cărnii copilărește – bereta albă se înclină spre ceafă, cam pe-o ureche, decoltând fruntea în întregime; panglicile fluturată marin; funda albastră reînflori cu ancora pe față, la îmbinarea aripilor gulerului...

– Numai o mireasă-i lipsește! se minună duios șeful gării, răsărind cu o condicuță subțioară și cu chipiul roș deasupra pletelor batistei.

– Vine?

– Vine.

– Dănuț! Dănuț!

Cu resemnare satisfăcută, ca salvat de la sinucidere, Dănuț se lăsă tras îndărăt. Zărise la orizontul vertiginos al șinelor un punct negru, dușmănos ca o gaură de revolver încărcat.

Mai așteptară, privind șinele nervoase... Îngrozitor de supărată pe gară, mașina trecu înainte...

– Marfă... marfă... marfă; a treia... a treia... a treia... descifra Dănuț în gura mare, clipind și strângând mai tare mâna doamnei Deleanu.

– Uite-l pe tata, mamă! Nu-l vezi?! Papa! Papa!

La fereastra unui compartiment, mâinile domnului Deleanu scuturau mânușile spre cei de pe peron... La ușa vagonului fluturată pletele întunecate ale Olguței. Nici nu se oprise trenul, că Olguța și sărise de pe scară, veselă, familiară, cum sărea și dimineața din pat pe covoraș.

– Vai, Olguța! vrei să mă îmbolnăvești? țipă doamna Deleanu, alergând spre ea.

În trecăt, Olguța-i sărută mâna și se repezi la vizitiu.

– Moș Gheorghe! Moș Gheorghe! Am venit!

În urma Olguței se coborâră bagajele – trecute pe geam lui Ion – apoi domnul Deleanu, chefliu, în haine de *soie-écru*, cu panamaua pe ceafă, gata să glumească, să interpeleze; după el, cu mișcări liniștite și ochi mari de îndrăgostită, privind și respirând vacanța, Monica.

– Ți pare bine că ai venit la noi, Monica? o întâmpină doamna Deleanu, luând-o în brațe, de-a dreptul de pe ultima treaptă, și sărutându-i obraji.

– Da.

Pălăria de pai, cu boruri rotunde și panglică neagră, prinsă cu elastic pe sub bărbie, îi alunecă pe spate, atârându-i de gât.

Doamna Deleanu surâse părului descoperit: era auriu cum sunt numai pletele de soare, pe care copiii vânători de fluturi le găsesc prin iarba crângurilor, zâmbind sub pălăria lor, în locul fluturului după care au azvârlit-o.

– Ei, copii, n-am uitat vreun bagaj?... Bun... Totu-i în regulă! Ei, bravo! Grozav îs de binedispus! se luminează de-a binelea domnul Deleanu, frecându-și mâinile ca după un proces câștigat.

Gestul bucuriei, al enervării și al spălatului pe mâni era același la domnul Deleanu.

Dănuț se bosumflase; nimeni nu-l lua în seamă, nimeni nu se uita la el! Închise ochii și se făcu nevăzut!

– Mamă, unde mi-i pălăria? găfâi Olguța, sosind în goana mare de la cai.

Un cap de bunic, cu ochelari de aur pe vârful nasului, apărură la fereastra vagonului.

– Mă rog, a rămas în compartiment o pălărie de domnișoară; nu-i a dumneavoastră?

– Ba da! o revindică Olguța cu tărie.

– Mai bine mulțumește domnului, Olguța... Poftim! Ce ți-ai mai uitat? o cercetă, măsurând-o din cap până-n picioare, doamna Deleanu.

– Pfuuu! izbucni Olguța, dând cu ochii de Dănuț.

Șopti ceva la urechea Monicăi.

– Pfuuu! pufniră amândouă.

– Buftea, Buftea poloboc, cioc-poc, cioc-poc! apostrofă Olguța pe Dănuț.

Cele două săptămâni de vacanță la țară îi rotunjiseră obraji, stârnind astfel o nouă poreclă pe buzele Olguței. Deșteptat din posomorală și uitare, Dănuț măsură pieziș pe sora lui și, cu mâinile care ținuseră sfoara zmeului, o palmui din două părți, alungând de pe obrazii ei paloarea examenelor.

– Bravo! Galant cavalier! se amestecă, de la fereastra trenului pornit, domnul cel bătrân.

– Respectili mele, coani Iorgi! răsună un glas de la fereastra vagonului următor.

– *Vus tis di Iancl?... A ghiten Weig.*

La auzul jargonului ireproșabil, ferestrele vagonului de-a doua se umplură de capete semite, ca ferestrele unei cafenele de pe Ștefan cel Mare... și de serviabile salutări. Care negustor din Iași nu fusese sau nu era clientul lui conu' Iorgu Deleanu!

– Copii! Copii! Ia, mă rog! îi potoli doamna Deleanu, despărțind la timp pe Dănuț de pumnul și piciorul Olguței.

– Am să-ți arăt eu ție! gesticulă Olguța.

– Lasă, Olguța, nu vorbi c-un rău-crescut, o împacă Monica, luând-o de braț.

Porniră înaintea, împreună cu doamna Deleanu... Dănuț le ajunsese din urmă.

– Voi... voi sunteți niște *fete!* le aruncă el cu glasul înecat de indignare.

– Nu-i adevărat! bătu din picior Olguța, răzbită de insultă.

– Nici nu mai încape vorbă. Tu ești băiat, interveni domnul Deleanu. Singura noastră fetiță e Monica. Așa-i, Monica?

– Ba și eu! protestă Olguța... Da' nu-i dau voie lui – îl fulgeră cu degetul – să mă insulte!

– Numai foc îi duduia noastră, șopti moș Gheorghe, cu zâmbete-n mustăți și-n ochi, către omul care-ncărca geamantanele în căruță.

– Pace vouă! le porunci răsând domnul Deleanu. Cine merge cu mine în bihuncă?

– Eu! se pripă Dănuț.

– Ba eu! îl înlătură Olguța.

– Eu am spus întâi!

– Ce-are a face!

– Ba are!

– Nu vorbesc cu tine.

Între timp, doamna Deleanu se urcase în trăsură.

– Bine, da' cu mine nu vine nimeni?

– Eu, tante Alice, se oferi Monica.

– Atunci, voi haideteți cu mine în bihuncă.

– El să meargă în trăsură, stăruie încruntat Olguța.

– Duduiță, îi șopti moș Gheorghe, hai cu moșu' pe capră.

Olguța se însenină... dar repede-și luă o figură de mucenică.

– Du-te cu bihunca! Mie nu-mi trebuie!... Lasă, lasă! se prefăcu ea că suspină, urcându-se pe capră, eu îs persecutată: știi eu!

Și smulgând biciul din teaca lui, șfichiui caii.

– Stai binișor, duduiță, că ne răstoarnă!

– Moș Gheorghe, zvâcni Olguța cu neastâmpăr între picioarele lui, mână cât poți... Să nu cumva să ne ajungă! Auzi, moș Gheorghe?

– Vă salut cu respect, coane Iorgule!

– Hei! ce mai faci, domnule Șteflea? Tot voinic?! Tot vesel?!

– Vă mulțumesc! Cu slujba... Mmdă!...

Neastâmpărul și mânia clocoteau în suflul lui Dănuț, încălecat pe bihuncă; deopotrivă și-n copitele calului rămas pe loc, în urma trăsurii.

– Hai, papa, te rog... iute...

– Stai, frate, ce atâta grabă? Doar nu ești președinte la Casație!

– Să dea Dumnezeu s-ajungă! dori din adâncul inimii domnul Șteflea.

– Ai ajuns cu vreun proces pe-acolo?

– Chiar pân-acolo nu, se spovedi el modest... Numai la Curtea de Apel, dă, ca omul!

– O mână de-ajutor?

– Dac-ați vrea! îndrăzni el.

– Ei! Om vorbi altădată.

Dănuț se muiașe: trăsura nu se mai vedea. Un nod amar i se urcă în gât, amintindu-și cum se urcase Olguța pe capră... Atâta obidă se abătu asupra lui, încât sub pleoapele închise închipuirea-i dădu buzna în trăsură, alături de mama lui: să poată plânge și să fie consolată... Locul era ocupat de Monica!... Dănuț dădu pinteni roților bihuncii.

Picioarele Monicăi nu ajungeau până la podeaua trăsurii; atârnav. Totuși, nu și le legăna.

Nici nu bătea cu vârful ghetelor sârguitor lustruite toaca, în geamantanul ei de pe scaunăș. Și mâinile Monicăi pluteau liniștite pe genunchii împreunați. Numai vârful degetelor se ridicau uneori... și iar se lăsau, și iar tresăreau răsfirându-se...

... Fiindcă de-a dreapta și de-a stânga drumului se legănav lanuri de culoarea soarelui, când luminate, când umbrite – fiindcă pe-alocuri s-alungau atâția maci, de parcă toate pozele Scufiței Roșii din cărțile de basme porniseră însuflețite, lăsând albe paginile, rumenind câmpiile...

„Ce bine-i stă în negru!”, gândi doamna Deleanu, și îndată-și duse cu spaimă superstițioasă mâna la gură. Monica avea abia zece ani și purtase de trei ori haina de doliu, pe care copilăria ei o îmbrăcase acum pentru ultima oară, fiindcă de acum înainte nu mai avea pe nimeni... Rochia neagră, pentru moartea bunicii, i-o făcuse doamna Deleanu...

– Monica, ce culoare îți place ție mai mult?

Ochii fetiței priviră grav pe doamna Deleanu.

Prinzând privirea îndreptată asupra rochiței de doliu, își plecă genele negre pe ochii de miere brună. Obrajii i se împurpurară; lacrimi mari îi alunecară de-a lungul feței... Mănuțile ei strânseseră rochița ca pe o păpușă primejdută.

– Pui mic, pui mic, n-am vrut să te supăr!

Îi luă capul mâhnit pe genunchi, murmurându-i descântecul cu vorbe dulci, pentru durerile copiilor și-ale îndrăgostiților.

Câmpiile zvoneau de râsetele glasurilor mici. Lumina soarelui adânc se dăruia pământului.

– Iartă-mă, tante Alice, n-am să mai fac!... Îmi place albastrul, șopti Monica, îmbrăcând cu-albastrul cerului, unde era bunica, blondul holdelor unde-ncepea vacanța.

– Nu mai tragi din lulea, moș Gheorghe?

– Duduița moșului, toate le știe!..., clătină din cap moșneagul. Ba trag eu, când am vreme! Toate cu rânduiala lor.

– Da' acuma de ce nu tragi?

Moșneagul ridică din umeri. Cum să tragă? Palmele lui negre și bătătorite învăluiau, ocrotitoare, pumnișorii albi încheștați pe hățuri, ca două coji de nucă miezurile fragede.

– Da' caii cine să-i măie, duduița moșului?